

блеми економске историје Црне Горе. Ово је умногом било условљено објективним околностима — помањкањем основне литературе из привредне историје Црне Горе. Очито се види да је уважени професор Мирковић настојао да дође до неопходних података и да да економској историји Црне Горе адекватно мјесто у овој књизи. Али готово и није било озбиљније студије или пак монографије о појединим проблемима из привредне историје Црне Горе коју би могао користити за овај рад. То потврђују и извори којима се аутор служио (мислим на оно што је наведено у примједбама). У наведеној литератури, која углавном расправља проблеме политичке историје, само се узгред третира и привредна проблематика (Б. Ђурђев, Ј. Јовановић, Г. Вуковић) или се пак расправљају неки мање важни проблеми економске историје Црне Горе (Д. Вуксан, П. Шоћ, И. Калуђеровић).

Имајући у виду мали опсег досадашње литературе којом се могао послужити, разумљиво је да М. Мирковић није ни могао дати исцрпну анализу економског развитка Црне Горе у овој књизи. На бази постојеће грађе и материјала ипак се могло дати нешто више (да је аутор имао при руци књигу Педесет година на престолу Црне Горе 1860—1910, могао је дати знатно више података о Црној Гори), али од једног оваквог рада и не треба очекивати неко потпуније расвјетљавање економске проблематике Црне Горе.

На крају треба истаћи да у овој књизи има веома интересантних запажања о појединим проблемима. Штета је само што им аутор није покљонио мало више пажње и неке од њих потпуније обухватио. Надати се да ће ускоро бити више обрађених проблема из економске историје Црне Горе, па ће се на тај начин и њој моћи дати више простора у оваквим и сличним радовима.

М. Ђуровић

*ПАШТРОВСКЕ ИСПРАВЕ XVI—XVIII ВИЈЕКА, ЦЕТИЊЕ 1959,
XVI + 288 + Т. VIII.*

Државни архив Народне Републике Црне Горе издао је ову прву књигу „Историске грађе“. Она је резултат дугих напора Државног архива да приберу грађу која се чува у збиркама паштровских породица. Из четири откупљене збирке (Марка Перацића — 90 док.; Сима Суђића — 191 док.; Николе Дивановића — 107 док.; Душана Греговића — 45 док.) и три збирке које су Архиву стављене на располагање за ово издање (Марка Греговића — 292 док.; Светозара Давидовића — 142 док.; Стева Дивановића — 180 док.), одабране су и преписане најкарактеристичније исправе (238 на српском и 65 на италијанском језику) за објављивање у овој књи-

зи. Исправе на српском језику преписао је, ријешивши уједно и питање њиховог датирања, Божо Михаиловић, док је исправе на италијанском језику разријешо Славко Мијушковић. Збирку су уредили пок. др Илија Синдик, управник Историског института Српске академије наука, др Иван Божић, ванредни професор Филозофског факултета у Београду, и др Бранко Павићевић, научни сарадник Историског института САН. Сналажење у документима олакшавају објашњења у предговору, регести испред сваке исправе, тумачења локалних ријечи и израза као и регистри личних имена, затим имена мјеста, ствари и појмова. Осам факсимила на крају књиге омогућују читаоцу да се упозна с неколико карактеристичних рукописа.

Објављене исправе имају и за истраживача наше прошлости и за сваког образованог човјека двострук значај. У првом реду, оне пружају драгоцену грађу за проучавање привреде, друштва, приватног живота и језика мале приморске општине — „комуни-тади“ — која је вијековима, под млетачком влашћу, имала своју самоуправу и уживала посебне повластице. Самоуправни живот Паштровића за истраживача је посебно привлачан, јер је он чувао многе архајске елементе друштвеног уређења и установе које су поникле на правним традицијама старе српске државе. С друге стране, ове исправе претстављају сјајан споменик културе и писмености једног нашег краја, правне свијести његових људи и доброг познавања свих дипломатичких форми. Само у овом броју исправа (303), којима је обухваћено вријеме од 1557 до 1799 године, сусрећемо се с рукописима 26 „канзалијера“ Паштровског збора, од којих су само тројица били свештена лица, и то привремено у званичној функцији. Поред њих, налазимо и рукописе 39 духовних лица и 23 свјетовњака. Када се овом броју од 97 Паштровића који су писали документе дода још 138 лица која су се на исправама потписивала као свједоци, добија се ријетко богат репертоар од 235 рукописа, што свједочи о високом културном нивоу наших људи у најтежим стољећима наше прошлости.

Књига је штампана на доброј хартији и технички добро опремљена.

И. Б.

ПОВОДОМ ЈЕДНОГ ПРИКАЗА

I

Није уобичајено да се поводом приказа полемише, тим прије што у приказу Ника С. Мартиновића, објављеном у „Историским записима“ бр. 1—2 за 1957 годину, није наведена ниједна конкретна примједба на мој рад „Шћепан Мали“, али пошто је Мартиновић дотакао нека друга питања, иако она немају никакве везе са мојим радом, принуђен сам да на то одговорим.